

Jacek Burdziński

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu
e-mail: jacek.burdzinski@upwr.edu.pl
ORCID: 0000-0002-9102-9516

Janusz Gubański

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu
e-mail: janusz.gubanski@upwr.edu.pl
ORCID: 0000-0002-2776-9544

WYSPIY ODRZAŃSKIE WE WROCŁAWIU MIEJSCEM AKTYWIZACJI JEGO MIESZKAŃCÓW

ODRA ISLANDS IN WROCŁAW AS A PLACE OF THE ACTIVATION OF ITS INHABITANTS

DOI: 10.15611/e21.2018.4.06

JEL Classification: R140

Streszczenie: Artykuł prezentuje wyniki badań dotyczących aktualnego i potencjalnego wykorzystania przestrzeni wybranych wysp odrzańskich we Wrocławiu do aktywizacji jego mieszkańców. Do badań wybrano zespół wysp Śródmiejskiego Węzła Wodnego oraz położoną z dala od centrum Wyspę Opatowicką. Wszystkie obszary mają ogólnodostępne przestrzenie publiczne oraz zasoby przyrodnicze, a także możliwości dalszego rozwoju w kierunku aktywizacji ludności. Autorzy przeanalizowali czynniki mające wpływ na dostępność poszczególnych wysp oraz warunki zagospodarowania przestrzeni każdej z nich, sprzyjające lub nie różnym formom aktywizacji. Wyniki badań, ujęte w formie wniosków, mogą być pomocne do określenia kierunków rozwoju i wykorzystania przestrzeni badanych wysp w celu zapewnienia jeszcze lepszych warunków sprzyjających aktywizacji użytkowników przestrzeni publicznych miasta.

Słowa kluczowe: wyspy rzeczne, Wrocław, aktywizacja, zagospodarowanie przestrzenne, tereny nadrzeczne.

Summary: The subject of the article and the subject of examinations is to present current and potential use of the space of chosen Wrocław islands to activate its residents. A complex of islands of the Downtown Water Junction and Opatowicka island, which is situated far away from the centre, were selected for the examination. All they have the widely available public space and natural resources, as well as potential of the possibility of the subsequent development towards the activation of the population. The authors analysed factors having impact on the availability of each island and the conditions of their space development, favourable or not for different forms of activation. The results, included in the form of conclusions can be helpful for setting the directions of the development and the usage a space of the examined islands in order to ensure the best possible conditions for the wider activation of users of the city public space.

Keywords: river islands, Wrocław, activation, spatial planning, riverside.

1. Wstęp

Cieki i zbiorniki wodne oraz związane z nimi nabrzeża, brody czy wyspy pełniły niezwykle istotną funkcję w lokacji pierwszych osad oraz kształtowaniu się sieci osadniczej [Ablamowicz, Śnieszko 2007; Borkowski 2003]. Ich zasoby wykorzystywano do celów bytowych, obronnych, komunikacyjnych oraz energetycznych [Brykała 2003; Fajer 2007; Myga-Piątek, Partyka 2003]. Liczne są przykłady współczesnych miast, których rozwój przestrzenny i ekonomiczny był wzmacniany, a niekiedy wręcz kreowany przez sąsiedztwo rzeki [Pancewicz 2004]. Jednym z takich przykładów jest Wrocław, którego początki są ściśle związane z Odrą i jej wyspami [Małachowicz 1992].

Również dziś obszary nadrzeczne stanowią ważne składowe struktury współczesnych miast. Obok walorów komunikacyjnych lub przemysłowych tereny te mogą posiadać, pod warunkiem odpowiedniej jakości walorów środowiskowych, ogromny potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy i aktywizacyjny. Obszary nadwodne charakteryzujące się łatwą dostępnością, znacznymi zasobami zieleni oraz wysokimi wartościami krajobrazowymi są chętnie wykorzystywane przez mieszkańców, którzy podejmują w ich obrębie różne formy aktywności [Lis i in. 2014; Lis i in. 2015; Lis i in. 2017]. Specyficzną grupę terenów nadwodnych tworzą wyspy na rzekach. Ze względu na ich charakterystyczne położenie – wyodrębnienie formalne (często też funkcjonalne) z przestrzeni miasta, mogą stanowić interesującą grupę terenów o wysokim potencjale użytkowym. Zagadnienia dotyczące wysp rzecznych rozpatrywane w różnych aspektach, m.in.: historycznym, przestrzennym, architektoniczno-urbanistycznym, przyrodniczym czy krajobrazowym, są coraz częściej podejmowanymi tematami badań i publikacji zarówno w szerszym kontekście przestrzennym [Drapella-Hermansdorfer (red.) 2003], jak i jako studia przypadków [Szymiski 2004; Krzywka 2006; Nekanda-Trekpa, van de Sanden 2008; Paszkowski 2009; Gołębiewski 2012; Adamska 2016; Burdziński, Gubański 2016].

Istnieje wiele miast nadrzecznych charakteryzujących się występowaniem na ich terenie wysp o zróżnicowanych powierzchniach, położonych w korytach przepływających przez nie rzek. O ile nie zostały one przez swoje zagospodarowanie zespolone z otaczającą je tkanką urbanistyczną miasta, tworząc jednolitą strukturę funkcjonalno-przestrzenną, często pozostają wyalienowanymi z przestrzeni urbanistycznych miasta enklawami, zachowującymi swą odrębność formalną oraz, co najbardziej cenne – swoje zasoby przyrodnicze.

Przykładami miast nadrzecznych w Europie, posiadającymi takie formy zagospodarowania wysp są choćby dwie naddunajskie stolice: Budapeszt i Wiedeń.

Wyspa Małgorzaty w Budapeszcie położona jest na Dunaju w centralnej części aglomeracji miejskiej. Zagospodarowanie wyspy ma charakter wyłącznie rekreacyjno-sportowy. Wyspę pokrywają tereny urządzonej zieleni parkowej z licznymi ścieżkami pieszymi, rowerowymi i joggingowymi. Ponadto znajdują się na niej te-

reny piknikowe, baseny, boiska, korty tenisowe oraz kluby, restauracje i hotele [Internet 1].

Podobnym rekreacyjno-sportowym zagospodarowaniem oraz centralnym położeniem w aglomeracji miejskiej charakteryzuje się wyspa Donauinsel w Wiedniu. Stanowi ona dogodny teren rekreacyjny dla mieszkańców Wiednia. Można na niej jeździć rowerem, na rolkach, opalać się na ogólnodostępnych plażach, biwakować lub pływać wokół niej kajakami. Na jej nabrzeżach powstały liczne lokale gastronomiczne – bary, restauracje i kluby nocne. Jest ona również miejscem odbywania się dużych imprez plenerowych [Internet 6].

Podobne cechy zagospodarowania przestrzennego wykazują niektóre wyspy położone na Odrze we Wrocławiu: Śłodowa, Bielarska, Piaskowa czy Opatowicka. Wszystkie są skupiskami zieleni parkowej, a przy tym popularnymi terenami spacerowymi, posiadającymi zagospodarowanie sprzyjające różnym formom rekreacji oraz organizacji różnorodnych imprez plenerowych.

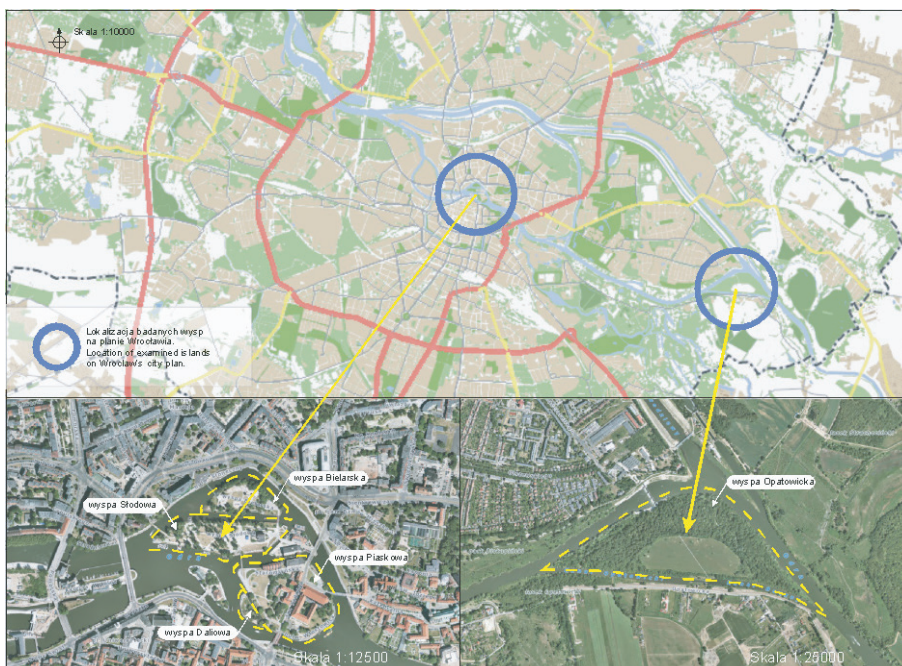
2. Cel i obszar badań

Celem badań jest analiza i ocena uwarunkowań przestrzennych oraz dotychczasowego zagospodarowania wybranych wysp odrzańskich we Wrocławiu pod kątem aktywizacji mieszkańców miasta, a także określenie występowania bądź braku ważnych cech przestrzennych badanych obszarów, istotnych dla ich rekreacyjnego wykorzystania.

Badaniami objęto wyspy odrzańskie we Wrocławiu: Bielarską, Daliową, Piaskową, Śłodową i Opatowicką (rys. 1). Obszary są silnie zróżnicowane zarówno pod względem wielkości (największa z badanych wysp: Opatowicka – ok. 42 ha, najmniejsza: Tamka – ok. 0,6 ha), pochodzenia (naturalne i antropogeniczne) oraz stopniem i formą zagospodarowania. Czynnikiem łączącym badane tereny jest ich funkcja rekreacyjna. Dzięki ogólnodostępnym terenom zieleni parkowej, infrastrukturze komunikacyjnej czy też elementom małej architektury stanowią popularne miejsca wypoczynku i aktywnego spędzania wolnego czasu.

3. Metoda badań

W przeprowadzonych badaniach autorzy zastosowali metodę opartą na kilku podstawowych grupach działań, do których należały: prace wstępne, terenowe i analityczne. Prace wstępne polegały na zebraniu i analizie dostępnych materiałów źródłowych, opisowych, bibliograficznych, kartograficznych, ikonograficznych oraz planistycznych dotyczących badanych obszarów. Prace terenowe opierały się na wizji lokalnej, sporządzeniu dokumentacji fotograficznej, podstawowej inwentaryzacji funkcjonalno-przestrzennej uwzględniającej m.in. aspekty użytkowe, terytorialne i wizualne przestrzeni [Lis 2011]. Prace terenowe przeprowadzono w okresie

Rys. 1. Położenie na planie miasta oraz widoki badanych wysp

Źródło: opracowanie autorskie na podstawie [Internet 9].

wiosenno-letnim 2018 roku. Prace analityczne – analizy i oceny materiałów, cech i zjawisk zidentyfikowanych we wcześniejszych działaniach, pozwoliły na sformułowanie wniosków i rekomendacji dotyczących cech przestrzennych badanych wysp.

4. Analiza miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Jak wynika z analizy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego badanych terenów, obszary wysp, określane jako tereny ogólnodostępnej zieleni parkowej urządzonej, pełnią i będą pełnić funkcję miejskich przestrzeni rekreacyjno-wypoczynkowych, a przy tym sezonowych ośrodków kulturalnych imprez plenerowych.

Zapisy miejscowego planu nr 383 [MPZP nr 383 uchwalony 18.03.2010...], którym są objęte wyspy Bielarska i Słodowa, stwierdzają, iż są i będą to tereny zieleni urządzonej z dopuszczonymi w jej ramach takimi formami przeznaczenia, jak: zielen parkowa, skwery i place zabaw, terenowe urządzenia sportowe, obiekty imprez plenerowych, ogrody tematyczne i przystanie.

Plan nr 362 [MPZP nr 362 uchwalony 17.01.2013...], którym jest objęta Wyspa Daliowa i zachodnia część Wyspy Piaskowej zakłada, że wyspy te są obszarami, na których ma istnieć zielen parkowa, skwery, place zabaw, terenowe urządzenia spor-

towe, a także usługi drobne, mariny, budowle przeciwpowodziowe oraz towarzyszące im obiekty infrastruktury technicznej i drogowej oraz sanitarnej (szalety). W przypadku Wyspy Daliowej, oprócz poprzednio przytoczonych funkcji, plan dopuszcza istnienie obiektów gastronomii, usług drobnych i handlu detalicznego małopowierzchniowego. Plan nr 51 [MPZP nr 51 uchwalony 20.10.1999...], obejmujący m.in. wschodnią część Wyspy Piaskowej, przewiduje m.in. istnienie bulwaru spacerowo-widokowego powiązanego z alejami spacerowymi otwartej przestrzeni publicznej.

Na podobne przeznaczenie wskazują zapisy miejscowego planu nr 365 [MPZP nr 365 uchwalony 12.04.2012...], obejmującego Wyspę Opatowicką, zakładające, iż będzie to teren zieleni leśno-parkowej oraz zieleni rekreacyjnej wraz z placami zabaw, terenowymi urządzeniami sportowymi, gastronomią i szaletami w dwóch wydzielonych wewnętrznych obszarach. W obu tych planach przewidziano wydzielanie ciągów pieszo-rowerowych.

5. Studia terenowe. Analizy i oceny istniejących uwarunkowań przestrzennych – wyniki

W odniesieniu do badanych wysp przeprowadzono studia i oceny komponentów przestrzeni, które mają bezpośredni wpływ na możliwość korzystania z obszarów badań oraz na możliwość aktywizacji użytkowników.

Dostępność przestrzeni i formy jej zagospodarowania

Wyspa Bielarska cechuje się pełną dostępnością – tak fizyczną, jak i wizualną. Na wyspie nie ma żadnych barier krajobrazowych, a jedyną wydzieloną ogrodzeniem przestrzenią jest plac zabaw dla młodszych dzieci, położony po jej północnej stronie. Poza tym cała przestrzeń wyspy tworzy jedno dostrzegalne wnętrze krajobrazowe otoczone drzewami rosnącymi wzdłuż jej brzegów. Znajdują się w nim otwarte przestrzenie trawiaste, ścieżki, place zabaw, obiekty małej architektury parkowej oraz rzeźby. Od południa, od wejścia z Wyspy Słodowej, znajduje się ponadto małe półotwarte wnętrze w postaci trójkątnego wybrukowanego placu.

Otwarty charakter przestrzeni, podobny do Wyspy Bielarskiej, ma Wyspa Słodowa. Jest ona otoczona wysokimi drzewami i tworzy pustą zadarnioną przestrzeń poprzecinaną kilkoma brukowanymi alejami spacerowymi, wzdłuż których ustawione są rzędowo ławki, latarnie i kosze na śmieci. W części wschodniej wyspy znajduje się mniejsze wnętrze krajobrazowe, które tworzy pusta przestrzeń utwardzona kostką brukową, służąca jako miejsce imprez, np. koncertów plenerowych z ustawioną sceną. Mocną barierę krajobrazową i przestrzenną tworzy w części wschodniej 6-kondygnacyjna wolnostojąca kamienica wraz z przybudówkami, znajdująca się przy drodze prowadzącej od strony Wyspy Młyńskiej. Po stronie południowej jest promenada, otwierająca wyspę ku Odrze. Wzdłuż niej ciągną się liczne lokale

gastronomiczne znajdujące się na przycumowanych barkach. Promenada kończy się schodami do rzeki i miniprzystanią w rejonie Kładki Słodowej.

Wyspa Daliowa posiada małą i w pełni otwartą przestrzeń, a jedyną barierą wizualną i zarazem dominantą jest instalacja rzeźbiarska w postaci ażurowego tunelu¹, usytuowanego na środku utwardzonej powierzchni wyspy. Wokół niej znajdują się niewielkie obszary porośnięte ozdobnymi trawami oraz niewysokimi drzewami.

Inny charakter przestrzeni ma Wyspa Piaskowa, ponieważ w jej środku znajduje się kompleks zabudowań sakralnych wraz z towarzyszącymi im budynkami. Przez środek wyspy przechodzi ulica św. Jadwigi wraz z linią tramwajową, która stwarza barierę komunikacyjną dla ruchu pieszego, dzieląc jednocześnie przestrzeń wyspy w linii północ-południe na dwie części. Dlatego zasadne jest rozpatrywanie tych obu części oddzielnie – tworzą one odrębne wnętrza krajobrazowe o odmiennym zagospodarowaniu.

Część zachodnia wyspy ma dużą ogólnodostępną przestrzeń od strony Wyspy Słodowej. Jest to półotwarte w kierunku rzeki wnętrza krajobrazowe, które wypełnia zadarniona powierzchnia, pozbawiona średniej i wyższej roślinności, co sprawia, że cechuje się ono pełną dostępnością fizyczną i wizualną. Jest to miejsce wykorzystywane do wydarzeń plenerowych oraz jako przestrzeń plażowo-piknikowa. Z obiektów architektury parkowej występują tam latarnie, nieliczne ławki i kosze na śmieci. Od strony rzeki (płd.- zach.) przestrzeń zamyka bulwar Stanisława Kulczyńskiego, przechodzący w Kładkę Piaskową, a od strony pn.-wsch. barierę fizyczną i wizualną tworzą gęste zadrzewienia, za którymi zlokalizowane są budynki sakralne i usługowe. Od północnej strony przestrzeń wyspy zamyka pięciokondygnacyjny budynek mieszkalny oraz zabudowania kompleksu Młyna Maria. Na południowym krańcu Wyspy Piaskowej, przy moście Piaskowym, znajduje się przejście piesze łączące ze sobą dwa bulwary biegnące po obu częściach wyspy i dające możliwość korzystania z całości otwartych jej przestrzeni.

Część wschodnia Wyspy Piaskowej posiada trzy otwarte wnętrza krajobrazowe wokół kompleksu budowli kościoła pw. Najświętszej Marii Panny na Piasku oraz Biblioteki Uniwersyteckiej. Wszystkie wnętrza cechują się bardzo dobrą dostępnością fizyczną i wizualną. Dwa z nich, położone na tyłach biblioteki, połączone są ze sobą bulwarem Piotra Włostowica. Jedno z nich, położone od strony ulicy św. Jadwigi, tworzy trawiastą polanę piknikową porośniętą kilkoma pojedynczymi drzewami oraz niewielkimi grupami krzewów. Od strony rzeki przestrzeń ogranicza bulwar spacerowy, a od strony biblioteki i ulicy – parking z drogą manewrową. Drugie większe wnętrza, służące również jako polana piknikowa i miejsce sezonowych wydarzeń plenerowych, ograniczone jest ścianą budynku biblioteki, kępami drzew oraz od strony rzeki – bulwarem. Trzecie wnętrza, od północnej strony kościoła, tworzy trójkątny skwer z bulwarem Wyszyńskiego. Jest to przestrzeń spacerowo-wypo-

¹ Instalacja rzeźbiarska *Nawa* autorstwa Oskara Zięty, zbudowana z 35 łuków wykonanych ze stali nierdzewnej, o wysokości od 4,5 do 7,5 metra. Rzeźbę wykonano w innowacyjnej technologii stabilizacji metalu za pomocą sprężonego powietrza w tzw. technologii FiDU [Internet 7; Internet 8].

czynkowa. W jej obrębie znajduje się brukowany plac z aleją spacerową oraz trawniki z kępą drzew. Od strony mostu Tumskiego przestrzeń wnętrza zamyka pomnik pamięci biskupa Kominka. Wszystkie trzy wnętrza mają jednolite stylowo elementy wyposażenia takie jak: ławki, latarnie gazowe, kosze na śmieci i tablice informacyjne.

Charakter przestrzeni Wyspy Opatowickiej jest odmienny od charakteru pozostałych omawianych wysp. Jest ona skupiskiem zieleni parkowo-leśnej, w której wnętrzu znajduje się duża trawiasta polana rekreacyjna. Ma ona charakter wielofunkcyjnej przestrzeni otoczonej ścianami wysokich zadrzewień zamykających jej użytkownikom wizualny dostęp do brzegów wyspy i rzeki. Jedyne otwarcie tego wnętrza ma miejsce od strony południowej w rejonie Śluzy Opatowickiej. Formalnymi barierami w części zalesionej wyspy są: koryto starorzecza we wschodniej części, wydzielające niewielki obszar (wysepkę), oraz metalowe ogrodzenie parku linowego w północno-wschodniej części wyspy. Środkiem polany łąkowej biegnie ścieżka pieszo-rowerowa łącząca Jaz Opatowicki ze Śluzą Opatowicką. Oprócz elementów zagospodarowania parku linowego oraz kilku tablic informacyjnych nie ma tu innych obiektów małej architektury.

Sposoby użytkowania przestrzeni

Większość z omawianych wysp odrzańskich jest miejscem cyklicznych kulturalnych i rekreacyjnych wydarzeń plenerowych. Szczególnie dotyczy to wysp Słodowej i Piaskowej.

Najczęściej i najchętniej odwiedzana jest Wyspa Słodowa przede wszystkim przez młodzież (studenci, uczniowie) oraz rodziny z dziećmi. Najwięcej osób użytkujących jej przestrzeń przychodzi tu na imprezy plenerowe organizowane w okresie wiosenno-letnim oraz na nieformalne, okazjonalne spotkania towarzyskie. W sezonie wiosenno-letnim wzdłuż południowego brzegu Wyspy Słodowej cumują barki, na których działają letnie restauracje i piwiarnie².

Część zachodnia Wyspy Piaskowej, z racji sąsiedztwa i połączenia kładką z Wyspą Słodową, służy często jako teren towarzyszący podczas odbywania się imprez plenerowych na Wyspie Słodowej. Część wschodnia tej wyspy była w minionych latach kilkakrotnie miejscem wystawiania plenerowych spektakli operowych organizowanych przez Operę Wrocławską³ oraz koncertów muzycznych.

Wyspa Daliowa po rewitalizacji w 2017 roku była już miejscem np. kilku koncertów jazzowych w ramach Vertigo Summer Jazz Festival odbywającego się przez cały lipiec 2018 roku⁴.

Wyspa Opatowicka, oprócz stałej atrakcji, jaką jest park linowy, nie jest wykorzystywana jako teren do organizowania sezonowych wydarzeń kulturalnych i rekreacyj-

² Na podstawie [Internet 4; Internet 2].

³ Na podstawie [Internet 5].

⁴ Na podstawie [Internet 3].

nych. Podobnie Wyspa Bielarska i wschodnia część Wyspy Piaskowej nie są ujmowane w kalendarzu cyklicznych i sporadycznych imprez plenerowych. Stałą atrakcją Wyspy Bielarskiej są za to place zabaw i polany rekreacyjne, wykorzystywane przez szkoły i przedszkola, a wschodnia część Wyspy Piaskowej stale przyciąga spacerowiczów pięknymi widokami panoram Wrocławia oraz sezonowymi przystaniami żeglugi pasażerskiej. Wyspa Opatowicka z kolei użytkowana jest chętnie przez indywidualnych użytkowników do piknikowania, spacerowania lub jazdy na rowerze.

Wyniki analiz zamieszczono w tab. 1.

Tabela 1. Ocena wybranych wysp odrzańskich pod względem stanu zainwestowania do potrzeb użytkowników

Analizowany komponent			Nazwa wyspy					
			Bielarska	Słodowa	Piaskowa cz. wschodnia	Piaskowa cz. zachodnia	Daliowa	Opatowicka
	1		2	3	4	5	6	7
A	Mosty i kładki prowadzące na wyspę poprawiające skomunikowanie wyspy		4	5	5	5	3	2
B	System dróg, ścieżek, schody, pochylnie		5	5	4	4	5	1
C	Bulwary spacerowe		0	4	5	4	5	0
D	Meble parkowe (ławki, leżaki, stoliki, kosze na odpady itp.)		4	5	4	2	1	0
E	Oświetlenie		4	4	5	3	2	0
F	Polany i place wielofunkcyjne		5	5	3	5	2	4
G	Celowe zróżnicowanie ukształtowania terenu		2	3	0	0	0	0
H	Place zabaw, urządzenia sportowo-rekreacyjne		5	0	0	0	0	3
I	Przystanie żeglugi pasażerskiej		0	4	5	0	0	0
J	Sezonowe obiekty gastronomiczne		0	5	0	0	0	0
Suma punktów			29	40	31	23	18	10
Ocena zainwestowania	wysoka	36-50	Bielarska	Słodowa	Piaskowa cz. wschodnia	Piaskowa cz. zachodnia	Daliowa	Opatowicka
	średnia	18-35						
	niska	0-17						

Oceny analizowanych komponentów: 0 – brak komponentu, 1 – zła, 2 – akceptowalna, 3 – średnia, 4 – dobra, 5 – bardzo dobra.

Źródło: opracowanie własne.

Różny stopień zainwestowania wynika z indywidualnego charakteru wysp. Inny sposób użytkowania przewidziany i realizowany jest w przypadku wysp położonych w centrum (wyspy: Bielarska, Daliowa, Piaskowa, Słodowa), a inny na obrzeżach

miasta (Wyspa Opatowicka). Brak komponentu lub niski wynik punktacji nie jest jednoznaczny z koniecznością jego wprowadzenia. Rozszerzenie zbioru wyposażenia terenu o nowe atrakcyjne elementy wypełniające lukę w bieżącym zainwestowaniu, a przez to prowokujące nowe formy użytkowania, każdorazowo musi być poprzedzone analizą charakteru miejsca, jego walorów i ograniczeń. Wprowadzanie nieprzystających funkcji w zastaną przestrzeń oraz rozmieszczanie wyposażenia niewłaściwego dla określonego miejsca może w szybkim tempie doprowadzić do zniszczenia cech wyróżniających dany teren, a w efekcie do obniżenia jego atrakcyjności dla użytkowników. Możliwości rozszerzenia lub uzupełnienia elementów zagospodarowania poszczególnych wysp, uwzględniając ich specyficzny charakter, przedstawiono w tab. 2.

Tabela 2. Propozycje poprawy (modyfikacji) dotychczasowego zagospodarowania wysp w celu zwiększenia form ich aktywizacji

Nazwa wyspy		a) główna funkcja użytkowa wyspy b) sugestie dotyczące ew. modyfikacji
	1	2
I	Bielarska	a) charakter wyspy skierowany do dzieci, młodzieży oraz osób im towarzyszących (opiekunów) b) poprawa dostępności terenu od Bulwaru Słonecznego (kładka pieszo-rowerowa), zwiększenie liczby latarni, zwiększenie liczby ławek, poprawa wartości estetycznych przestrzeni poszczególnych wewnątrz krajobrazowych wyspy
II	Słodowa	a) teren o funkcjach rekreacyjno-turystycznych z możliwością organizacji różnorodnych imprez plenerowych; wyposażenie zapewnia bardzo dobry komfort grupom użytkowników b) brak, ew. korekta barwy oświetlenia
III	Piaskowa cz. wschodnia	a) spacerowo-tranzytowa; wyposażenie na poziomie dobrym b) brak, ew. zwiększenie liczby ławek
IV	Piaskowa cz. zachodnia	a) uzupełniająca rola w trakcie wydarzeń odbywających się na Wyspie Słodowej b) poprawa estetyki mebli parkowych przy jednoczesnym zwiększeniu ich liczby; aranżacja nowych miejsc odpoczynku w zacienionych przez nowe nasadzenia punktach
V	Daliowa	a) tło dla instalacji artystycznej Nawa b) wprowadzenie mebli parkowych (ławki, kosze, latarnie)
VI	Opatowicka	a) rekreacyjno-piknikowa; teren o zachowanej odrębności przyrodniczej b) poprawa dostępności terenu od Opatowic; rozbudowa sieci ścieżek pieszo-rowerowych; poprawa stanu technicznego istniejących ścieżek i dróg; wprowadzenie elementów infrastruktury rowerowej (stojaki, deszczochrony, samoobsługowa stacja naprawy rowerów)

Źródło: opracowanie własne.

Badane wyspy odrzańskie we Wrocławiu spełniają wszystkie warunki atrakcyjnych terenów publicznych związanych z wypoczynkiem i rekreacją, z bezpośrednim dostępem do walorów przyrodniczych, jak i bogatych walorów kulturowych. Potencjał ich rekreacyjnego wykorzystania jest bardzo duży. Dotyczy to zarówno wysp

w centrum miasta (wyspy: Bielarska, Słodowa, Daliowa, Piaskowa – bardzo dobra dostępność, wysokie walory kulturowe, krajobrazowe oraz przyrodnicze), jak i na wschodnim krańcu Wrocławia (Wyspa Opatowicka – dobra dostępność, wysokie walory przyrodnicze). Walory te zostały już wiele lat temu dostrzeżone i prawidłowo wykorzystane. Odpowiednie i dobre zapisy prawa miejscowego (MPZP) pozwalają na rozwój wysp w kierunku wykorzystania ich jako terenów zieleni urządzonej o różnym przeznaczeniu. Jakość zainwestowania przestrzeni również jest na dobrym poziomie. Zindywidualizowanym funkcjom poszczególnych wysp (Bielarska – place zabaw, Słodowa – obszary wydarzeń plenerowych, Daliowa – „wyspa sztuki”, Piaskowa – bulwary widokowe, Opatowicka – zieleń leśno-łąkowa) towarzyszy dobrzebrane na odpowiednim poziomie wyposażenie (ławki, kosze na odpady, oświetlenie itp.). Ewentualne działania zmierzające do poprawy jakości przestrzeni wysp, a przez to do większej aktywizacji mieszkańców na ich terenie winny być prowadzone z uwzględnieniem obranych kierunków rozwoju poszczególnych przestrzeni, z poszanowaniem miejsca, powinny być one również nakierowane na uzupełnienie funkcjonujących elementów zainwestowania.

6. Podsumowanie

Tereny nadrzeczne stanowią interesującą i atrakcyjną przestrzeń w strukturze miast. W silnie zurbanizowanych obszarach układy liniowe nabrzeży rzek i kanałów wodnych, charakteryzujące się wysokim stopniem nasycenia elementami przyrodniczymi i atrakcyjnymi walorami krajobrazowymi, są popularnym miejscem różnych form aktywności mieszkańców i turystów. W przypadku nieodpowiedniej jakości przestrzeni obszarów nadwodnych, m.in. braku odpowiedniej infrastruktury komunikacyjnej i rekreacyjnej lub występowania w ich obrębie zjawisk niepożądanych społecznie, nabrzeża często stają się miejscami priorytetowych działań władz miejskich zmierzających do ich rewitalizacji i przystosowania do potrzeb użytkowników.

Rola wysp rzecznych zlokalizowanych w miastach, w aspekcie ich funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych, może być jeszcze istotniejsza. W tym wypadku mamy do czynienia nie tylko z korzystaniem z układu liniowego terenu bezpośrednio przylegającego do wody, ale też z terenami wyspy położonymi głębiej od nabrzeży. Zasadne jest wówczas takie planowanie i urządzenie obszaru, aby nie tylko bulwary, promenady i ścieżki prowadzące wzdłuż nabrzeża były najważniejszym atutem miejsca, ale żeby dalej położone tereny wyspy przyciągały nowych użytkowników. Oprócz cech zewnętrznych, które wpływają na ocenę danego terenu, niezwykle istotne są forma i jakość zainwestowania przestrzeni – układ komunikacyjny, elementy małej architektury parkowej, oświetlenie, aranżacja wydzielonych przestrzeni o różnym docelowym przeznaczeniu.

Literatura

- Ablamowicz D., Śnieszko Z., 2007, *Doliny a osadnictwo pradziejowe. Badania w dolinach Kłodnicy i Czarnej Przemyszy*, Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG, nr 7, s. 167-176.
- Adamska M.E., 2016, *Odrzańskie wyspy Opola – Bolko i Pasięka. Historia, rozwój przestrzenny i walory krajobrazu*, Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego, nr 33, s. 137-154.
- Bińkowska I., Szopińska E. (red.), 2013, *Leksykon zieleni Wrocławia*, Wydawnictwo Via Nova, Wrocław.
- Borkowski Z., 2003, *Wpływ wody na rozmieszczenie osadnictwa wiejskiego – prezentacja metody badań i przykład jej zastosowania*, Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG, nr 2, s. 44-53.
- Brykała D., 2003, *Rekonstrukcja zagospodarowania hydrotechnicznego doliny Skrwy i Osetnicy od XV do XX wieku*, Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG, nr 2, s. 54-64.
- Burdziński J., Gubański J., 2016, *Kępa Mieszkańska we Wrocławiu – integracja formalnej i funkcjonalnej wyspy z miejską przestrzenią publiczną*, Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego, nr 33, s. 137-154.
- Drapella-Hermansdorfer A. (red.), 2003, *Wrocławskie Zielone Wyspy. Projekt zarządzania zasobami środowiska miejskiego*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- Fajer M., 2003, *Budowle wodne jako element krajobrazu w dorzeczu Liswarty*, Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG, nr 2, s. 78-86.
- Gołębiewski J.I., 2012, *Plany rewitalizacji wyspy Grodzkiej w Szczecinie*, Czasopismo Techniczne, 1-A/1, z. 1, R. 109, s. 177-188.
- Harasimowicz J., Suleja W. (red.), 2006, *Encyklopedia Wrocławia*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław.
- Junkiewicz S., 1984, *Wykorzystanie rzeki Odry w obrębie śródmieścia Wrocławia do celów energetycznych w czasach dawnych i obecnie*, [w:] *Odra we Wrocławiu*, red. O. Czerner, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław, s. 39-55.
- Krzywka Ł., 2006, *Historyczna perspektywa planowania przestrzennego na przykładzie Kępy Mieszkańskiej*, Quart, nr 2, s. 38-59.
- Lis A., 2011, *Struktura przestrzenna i społeczna terenów rekreacyjnych w osiedlach mieszkaniowych Wrocławia z lat 70. i 80. ubiegłego stulecia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, Wrocław.
- Lis A., Burdziński J., Gubański J., Walter E., Bocheńska-Skałecka A., 2014, *Aktywizacja przestrzeni publicznych w mieście – ocena potencjału miejsc. Część I – tereny nadrzeczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, Wrocław.
- Lis A., Bocheńska-Skałecka A., Burdziński J., Gubański J., Walter E., 2015, *Badanie potencjału miejsc publicznych w mieście w aspekcie możliwości ich aktywizacji*, Architektura Krajobrazu, nr 1/2015, vol. 46, s. 82-99.
- Lis A., Walter E., Bocheńska-Skałecka A., Burdziński J., Gubański J., 2017, *Wrocławski waterfront – modelowe cechy terenów nadrzecznych dedykowanych studentom*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 490, s. 170-178.
- Małachowicz E., 1992, *Wrocław na wyspach: rozwój urbanistyczny i architektoniczny*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław.
- MPZP nr 51 uchwalony 20.10.1999 uchwałą nr XIII/442/99 Rady Miejskiej Wrocławia. Ogłoszony w Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 26 stycznia 2000 r., nr 3, poz. 24.
- MPZP nr 362 uchwalony 17.01.2013 uchwałą nr XXXVII/855/13 Rady Miejskiej Wrocławia. Ogłoszony w Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 9 maja 2013 r., poz. 3042.
- MPZP nr 365 uchwalony 12.04.2012 uchwałą nr XXV/566/12 Rady Miejskiej Wrocławia. Ogłoszony w Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 31 maja 2012 r., poz. 1946.

- MPZP nr 383 uchwalony 18.03.2010 uchwałą nr XLVII/1419/10 Rady Miejskiej Wrocławia. Ogłoszony w Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 17 maja 2010 r. nr 93, poz. 1417.
- Myga-Piątek U., Partyka J., 2003, *Stawy Wężyny Krakowsko-Częstochowskiej jako ważny element krajobrazu – zarys koncepcji projektu rewitalizacji stawów*, Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG Nr 2, s.148-167.
- Nekanda-Trepka J., van de Sanden H., 2008, *Prywatny kapitał w rewitalizacji terenów przemysłowych na wyspach Międzyodrza w Szczecinie*, [w:] *Modele rewitalizacji i ich zastosowanie w miastach dziedzictwa europejskiego*, red. B.M. Walczak, Wydawnictwo Biblioteka, Łódź, s. 129-136.
- Pancewicz A., 2004, *Rzeka w krajobrazie miasta*, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice.
- Paszkowski Z.W., 2009, *Planowanie transformacji szczecińskich wysp Międzyodrza*, *Przestrzeń i Forma*, nr 12, s. 353-372.
- Szymski A., 2004, *O nowe oblicze miasta. Rewitalizacja terenów przemysłowych terenów Międzyodrza z przeznaczeniem na nowe centrum miasta w Szczecinie*, [w:] *Rewitalizacja miast przemysłowych – rola dziedzictwa kulturowego*, red. B.M. Walczak, ŁOIB i IAIU Politechniki Łódzkiej, Łódź, s. 121-132.

Źródła internetowe

- [1] https://pl.wikipedia.org/wiki/Wyspa_Małgorzaty (20.08.2018).
- [2] <https://poziedzane.pl/wroclaw/wyspa-slodowa/> (22.08.2018).
- [3] <http://wroclaw.naszemiasto.pl/imprezy/vertigo-summer-jazz-festival-dzien-1-60532385.html>.
- [4] <https://wyspaslodowa.eu/wroclaw>.
- [5] http://www.opera.wroclaw.pl/1/index_o.php?lang=_pl&page=76&evnt_id=143.
- [6] <https://www.wien.gv.at/umwelt/gewaesser/donauinsel> (20.08.2018).
- [7] <https://www.wroclaw.pl/portal/wyspa-daliowa-otwarta> (22.08.2018).
- [8] <https://zieta.pl/nawa/> (22.08.2019).
- [9] www.geoportal.wroc.pl.